

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, дидактические возможности информационно-коммуникационных технологий, педагогические программные средства, виртуальный методический кабинет, тестирующе-контролирующая система, проектная технология.

This article analyzes didactic opportunities of ICT and investigates ways of using computer software that allow to optimize natural sciences and mathematics training of secondary school students.

Keywords: Information and Communication Technology (ICT), didactic possibilities of ICT, educational software, virtual methodical study, testing – controlling system, project technology.

УДК 371.124:796

Л.О. Демінська
м. Донецьк, Україна

ВИМОГИ ДО СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Актуальність дослідження. Основними напрямками в роботі вчителя фізичної культури є навчання, виховання і різнобічний фізичний розвиток школярів. Тому діяльність фахівця з фізичного виховання потребує не тільки відповідності загальним вимогам, що висувуються до професії педагога, але й спеціальних здібностей, спрямованих на успішне виконання завдань з фізичного виховання школярів. «Керувати фізичним вихованням, – відзначав П. Лесгафт, – справа дуже важка, не дивлячись на те, що зазвичай вважають, що це просто..., тому керівник має бути добре освіченою людиною, як кожний, хто має відношення до викладання». (П. Лесгафт, 1988).

На думку В. Яловик: «різноманітність професійних обов'язків і велике вольове напруження, яке доводиться витримувати вчителю фізичної культури, ставить його професію в ряд найважчих і найскладніших спеціальностей людини. З одного боку, він виступає як «чистий» вчитель, проводячи уроки, а з іншого – як організатор процесу фізичного виховання школярів, спрямовуючи зусилля всіх учасників цього процесу на досягнення єдиної мети»: (В. Яловик, 1998).

Вчитель фізичного виховання виконує, окрім освітніх завдань, завдання оздоровчого характеру. Урок фізичного виховання слід розглядати як засіб збереження, формування і розвитку здоров'я учнів. Враховуючи важливість професійних обов'язків учителя фізичного виховання, ми розглядаємо основні вимоги до рівня професійної підготовленості сучасного вчителя.

Дане дослідження проводиться в рамках науково-дослідної теми Донецького державного інституту здоров'я, фізичного виховання і спорту: «Формування системи професійного самовизначення дітей та молоді в галузі фізичного виховання та спорту».

Мета дослідження – вивчити основні вимоги до професійного рівня вчителя фізичного виховання.

Завдання дослідження:

1. Розглянути особливості професійної діяльності вчителя фізичного виховання.
2. Проаналізувати функції вчителя фізичного виховання, основні вимоги до його професійної діяльності та готовності до педагогічного процесу.

Результати дослідження. На думку М. Данилко, основу діяльності вчителя фізичного виховання зумовлює низка аспектів: культурно-світоглядний, професійний, соціально-психологічний і професійно-прикладний. Усі ці складові особистості фахівця з фізичного виховання тісно пов'язані між собою і впливають один на одного [2].

Як стверджує М. Карченкова: «водночас діяльність вчителя фізичної культури не зводиться тільки до процесу передачі знань учням, формування в них рухових умінь і навичок. Його діяльність спрямована також на виховання сили, витривалості, спритності, швидкості і гнучкості, зміцнення здоров'я і вдосконалення фізичних можливостей учня. Отже, протягом уроку вчитель не лише управляє учнями, але й розвиває їхні фізичні здібності. Крім цього, він аналізує навчально-практичну діяльність учнів, оцінює її ефективність і вносить

відповідні корективи, тим самим здійснюючи педагогічний контроль. Правильно організований аналіз уроків сприяє не тільки кращому їх проведенню, але й розвитку педагогічного мислення вчителя»: (М. Карченкова, 2006).

О. Кузнецова підкреслює, що професійна діяльність учителя фізичного виховання визначається деякими особливостями, умовами проведення уроку у спортивному залі, на відкритому майданчику, стадіоні, у басейні, у лісі, часто з використанням різного роду інвентарю і складного устаткування, у зв'язку з чим підвищується важливість організаційних заходів у підготовці до занять. На думку вченої, вчитель фізичної культури повинен володіти особливими прийомами, щоб правильно спланувати й організувати урок, забезпечивши його оптимальну щільність і фізичне навантаження дітей з урахуванням вікових особливостей. Вчитель повинен раціонально розмістити учнів і вибрати своє місце в залі для того, щоб доступно пояснити і показати техніку фізичних вправ, а також для здійснення контролю за їх виконанням: (О. Кузнецова, 2006).

На нашу думку, головною особливістю професійної діяльності вчителя фізичного виховання є динамічні умови проведення уроку. Урок фізичного виховання передбачає рухову активність учнів, що є відмінною особливістю даного уроку від інших уроків навчального процесу. У зв'язку з цим, учитель фізичного виховання виконує інші функції, в порівнянні з вчителями інших предметів. Одна з головних функцій – це організація навчального процесу з дотриманням дисципліни і правил безпеки при роботі зі спортивним устаткуванням. Враховуючи, що перед учителем стоять завдання не лише освітнього, але й оздоровчого характеру, від нього вимагається постійна увага та індивідуальний підхід до кожного учня. Сучасна тенденція шкільної програми, яка спрямована на збереження і розвиток здоров'я учнів, вимагає від учителя знання не лише рівня виконання школярами навчальної програми, але і знання індивідуальних особливостей фізичного, психологічного, психофізіологічного здоров'я своїх учнів.

Для виконання оздоровчих завдань навчального процесу від вчителя вимагається вміння грамотно підбирати методи фізичного виховання для сприятливої дії на здоров'я школярів. Важливу роль тут відіграють і комунікативні здібності вчителя, необхідні для довіри і пошани з боку учнів. Ще однією особливістю професійної діяльності вчителя фізичного виховання є необхідність володіти високим рівнем фізичного розвитку та спортивної майстерності.

Розмірковуючи про функції вчителя фізичного виховання, слід звернути увагу на точку зору Е. Вільчковського, який розглядає такі функції, як проектувальні, управлінсько-організаторські, прогностично-орієнтовальні, освітньо-просвітницькі, виховні, адміністративно-господарські [1].

Учений пояснює, що *проектувальні функції* зводяться до поточного планування заходів з фізичного виховання учнів, навчальних навантажень, досягнення школярами певних результатів, а також конструювання уроку (підбір навчального матеріалу для вирішення поставлених завдань).

Управлінсько-організаторські функції вчителя здійснюються в практичній організації уроків, занять у спортивних секціях, змагань, а також масових фізкультурно-оздоровчих заходів.

Прогностично-орієнтувальна функція вчителя полягає у виявленні в дітей спортивних здібностей і подальшої допомоги у їхньому професійному самовизначенні.

Освітньо-просвітницькі функції полягають у передачі учням знань і вмінь, пов'язаних із виконанням фізичних вправ, розвитком фізичних і психічних якостей, проведенні лекцій і бесід про здоровий спосіб життя.

Виховні функції вчителя зводяться до формування моральних особистісних якостей школяра.

Адміністративно-господарські функції вчителя різноманітні і спрямовані на матеріальне забезпечення процесу фізичного виховання на уроках і в позакласній роботі; придбання і ремонт спортивного устаткування [1].

Розділ 2 **Актуальні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів загальноосвітньої школи I-III ступенів**

Л. Зязюн наполягає на тому, що першорядною й необхідною якістю сучасного вчителя фізичного виховання є гуманність, що зумовлено сучасними тенденціями в освітньому просторі, його переорієнтацією на гуманістичну освіту й виховання, метою яких є підготовка учня до повноцінного життя через розвиток індивідуальності й особистості: (Л. Зязюн, 2002).

Т. Поніманська підкреслює наступне: педагог повинен розвивати здатність до розуміння дітей і всього, що з ними відбувається, мудро ставитися до їх вчинків, не думати про них погано, несправедливо і, найголовніше, не ламати індивідуальність дитини, а виправляти й направляти її розвиток, пам'ятаючи, що дитина знаходиться в стані самопізнання, самоствердження, самовиховання [3].

Як стверджує В. Кулюткін, учитель фізичного виховання повинен прагнути до здобуття нових знань, систематизувати їх відповідно до поставленої мети, уміти аналізувати педагогічну ситуацію, переваги і недоліки діяльності учнів, формулювати педагогічні завдання. Автор акцентує увагу на тому, що вчитель повинен знати:

- педагогічні закономірності фізичного виховання школярів з урахуванням вікових і статевих особливостей;
- зміст способів впливу на учнів на основі адекватного оцінювання стану здоров'я (за даними медичних оглядів), фізичного розвитку (за результатами антропометрії), рівня розвитку фізичних якостей (за показниками тестування), рухової підготовленості (ступінь технічного володіння рухами);
- різні методи організації уроку, навчання і виховання;
- особливості педагогічного процесу і результатів власної діяльності;
- об'єктивності оцінювання, контролю і корекції діяльності всього класу, групи, окремих учнів: (Ю. Кулюткін).

Важливе значення в професійній діяльності вчителя, на думку М. Карченкової, має комунікативна діяльність, яка характеризує здатність учителя до міжособистісного спілкування і передбачає:

- встановлення психологічного контакту з учнями;
- керівництво спілкуванням у процесі діяльності;
- створення сприятливого емоційного фону уроку;
- ділове спілкування з учителями, батьками й адміністрацією школи;
- уміння слухати і сприймати співрозмовника;
- встановлення ділових контактів із державними і суспільними фізкультурно-спортивними організаціями: (М. Карченкова, 2006).

На думку Ж. Холодова та В. Кузнецова важливе значення має організаторська діяльність, яка спрямована на:

- організацію учнівського колективу, його об'єднання і спрямування на виконання навчальних завдань;
- уміння керувати темпом уроку, підтримувати дисципліну;
- уміння своєчасно оцінити педагогічну ситуацію і прийняти правильне рішення;
- матеріально-технічне забезпечення навчального процесу (розміщення інвентарю й устаткування в спортивному залі);
- організацію власної діяльності та поведінки під час безпосередньої взаємодії з учнями на уроках і позаурочних заняттях (розподіл робочого часу, інструктаж, контроль, дозування навантажень) [5].

Як стверджує В. Бабич, учитель фізичного виховання повинен володіти наступними вміннями:

- уміння проектувати свою педагогічну діяльність у контексті формування, збереження й зміцнення здоров'я учнів різних вікових груп;
- уміння визначати цілі й завдання формування культури здоров'я школярів;

– здатність передбачати й використовувати проблемні ситуації, що виникають, з метою духовно-морального виховання учнів, формування позитивного ставлення до власного здоров'я й здоров'я оточуючих;

– уміння планувати свою діяльність з урахуванням постійного ведення здорового способу життя;

– здатність планувати зміст і форми спільної роботи школи й батьків з виховання здорових учнів: (В. Бабич, 2006).

Видатний педагог П. Лесгафт стверджував, що результат викладання предмета багато в чому зумовлений готовністю вчителя до його викладання. Учений стверджував: «Керівник фізичною освітою повинен добре розуміти свій предмет, а також значення форм і відправлень організму молодої людини, а головне – повинен сам бути цілком дисциплінованою й стриманою людиною, яка добре володіє своїми діями: (П. Лесгафт, 1988).

На думку Г. Соловйова і В. Горбатова професійна готовність учителя фізичного виховання визначається професійними знаннями, ступенем їхньої абстракції, обґрунтованістю, усвідомленістю, інтелектуальними здібностями до пояснення, переносу, аналізу, синтезу, прогнозування, конструктивно-проективних дій, творчих умінь формування знань [4].

В. Горашук підкреслює важливість *фізичної готовності* вчителя, вказує на те, що під фізичною готовністю треба розуміти, перш за все, дотримання в повсякденному житті правил здорового способу життя, сформованість високого рівня власної культури здоров'я. Відомо, що для дітей особливо молодших класів, важливе значення має приклад дорослої людини: (В. Горашук, 2003).

М. Данилко особливу увагу приділяє *духовній готовності* майбутніх учителів фізичного виховання, які, на думку вченого, покликані виховувати в школярів високий рівень культури здоров'я, для чого необхідна наявність у них таких професійно важливих якостей, як гуманність, толерантність, креативність [2].

Важливе значення має також і *готовність* майбутніх учителів фізичного виховання до *формування здорового способу життя* своїх учнів, яка, на думку В. Горашука, передбачає:

– сформованість у майбутнього вчителя фізичного виховання позитивної мотивації до формування, збереження й зміцнення здоров'я школярів у всіх його аспектах;

– постійне відчуття потреби у веденні здорового способу життя, підтримки в собі оптимістичного світовідчуття;

– прагнення до саморозвитку, самовиховання й професійного вдосконалення щодо формування в школярів високого рівня культури здоров'я;

– прояв свідомої активності в оздоровчо-просвітительській діяльності;

– спрямованість на вироблення в школярів стійких мотиваційних настанов на валеологічну поведінку;

– прояв професійного інтересу до здоров'я учнів і членів педагогічного колективу;

– здатність до стресостійкості й захищеності від дистресових станів;

– наявність особистісного ідеалу духовної й психофізично здорової людини;

– здатність учителя до прояву еталонної поведінки, позитивного ставлення до власного здоров'я, особистої емоційної стійкості, подолання труднощів, духовного й фізичного вдосконалення: (В. Горашук, 2003).

Ми переконані в тому, що сучасний учитель фізичного виховання повинен використовувати аксіологічний підхід до навчального процесу, який передбачає сприйняття кожного учня (його життя, особистість і здоров'я) як деяку цінність, яка вимагає розуміння, збереження і розвитку. Сам урок фізичного виховання слід розглядати як основний засіб досягнення поставлених перед учителем аксіологічних завдань.

Для здійснення аксіологічного підходу до уроку фізичного виховання, на наш погляд, учитель повинен уміти використовувати в педагогічній ситуації наступні знання і практичні навички:

- знання теорії і методики фізичного виховання;
- знання вікових особливостей фізичного розвитку школярів;
- знання вікової психології та психофізіології;
- знання національних традицій і культури;
- володіння методами діагностики розвитку рухових якостей дітей шкільного віку;
- володіння здоров'язберігаючими та здоров'яформуючими технологіями;
- володіння основами здорового способу життя;
- володіння інформаційними технологіями;
- володіння національними рухливими іграми;
- володіння високим рівнем фізичного розвитку і спортивної майстерності;
- уміння формувати пізнавальну активність школярів;
- уміння організувати навчальний процес і позакласну роботу з учнями.

Окрім теоретичних знань і практичних навичок, сучасний учитель фізичного виховання повинен володіти наступними особистісними якостями: гуманністю, добротою, повагою до учнів, бути культурним, терпимим, комунікабельним, ерудованим, креативним.

Таким чином, можна зробити наступні **висновки**:

1. Основними особливостями професійної діяльності вчителя фізичного виховання є умови проведення навчального процесу, а саме: рухова активність, необхідність навчання, виховання і розвитку рухових і особистісних якостей, а також збереження та формування здоров'я учнів.

2. Функціями вчителя фізичного виховання слід назвати: навчання, виховання та розвиток учнів. Головними вимогами до сучасного вчителя є його готовність до професійної діяльності, яка передбачає: аксіологічний підхід до навчального процесу; теоретичну і практичну підготовленість; моральні, інтелектуальні та фізичні якості.

Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні компетентнісного підходу до професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання.

Література:

1. Вільчковський Е.С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е.С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002: 36. наук. пр. до 10-річчя АПН України. – Харків: ОВС, 2002. – С. 301-308.
2. Данилко М.Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури / М.Т. Данилко – Луцьк: Видавництво «Волинська обласна друкарня», 2003. – 234 с.
3. Поніманська Т.І. Гуманістичні цінності у підготовці вихователя / Т.І.Поніманська // Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 11–13 листоп. 2003 р., м. Луганськ: у 4 ч. - Луганськ: Альма-матер, 2003. – Ч. 2. – С. 23–28.
4. Соловьев Г.М. Некоторые аспекты технологической модели подготовки специалистов по физической культуре в системе дополнительного профессионального образования в вузе / Г.М. Соловьев, В.Ф. Горбатов // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 9. – С. 24.
5. Холодов Ж.К. Теория и методика физического воспитания и спорта / Ж.К. Холодов, В.С. Кузнецов – М.: Академия, 2000. – 480 с.

Сучасні тенденції розвитку системи освіти ставлять перед вчителем фізичного виховання нові вимоги готовності до професійної діяльності. Основними напрямками професійної готовності вчителя є аксіологічний підхід, володіння сучасними педагогічними методами всебічного навчання, виховання та розвитку учнів.

Ключові слова: вчитель, урок, вимоги, готовність.

Современные тенденции развития системы образования ставят перед учителем физического воспитания новые требования готовности к профессиональной деятельности. Основными направлениями профессиональной готовности учителя является аксиологический подход, владение современными педагогическими методами всестороннего обучения, воспитания и развития ученика.

Ключевые слова: учитель, урок, требования, готовность.

Modern tendencies towards the system of education put before the teachers of physical education the new requirements of readiness to professional activity. Basic directions of professional readiness of teacher are the

axiological approach, posses the modern pedagogical methods of the comprehensive teaching, education and development of student.

Keywords: teacher, lesson, requirements, readiness.